

Vormen

Wilde men kwaliteit vervaardigen dan moest men beroep doen op een beeldhouwer / modellenmaker. Men kon ook een afdruk maken van een beeldje in reliëf uit zandsteen, speksteen, ivoor, metaal, aardewerk. De diameter schommelde tussen 2 en 15 cm. De maker van een patacon bracht meestal een merkteken op de achterkant aan. Men vindt ook houten pataconvormen terug. Vooral Lier was hiervoor het belangrijkste productiecentrum.

De patacons konden verscheidene vormen aannemen. De meest voorkomende waren ovaal of rond, in mindere mate recht- of veelhoekig. Vanaf de 16de eeuw werden ook onregelmatige vormen vervaardigd, een rechtstaand of liggend beeldje, Jezuskind, hond, haan, schaap. Het kon ook in de vorm van een openliggend plakket. Dit was vaak opengewerkt en had als omlijning de omtrek van het onderwerp (vierheemskinderen, kerstribbe, een dier).

Opvallend waren de patacons in de vorm van een hoofd van mens of paard. Bij de hoofden zien we grijnzende tronies, soldaten, de hoofden van Sint-Nicolaas en Sint-Maarten. Deze hadden meer reliëf en werden gebruikt op peperkoek en Sint-Maartenkoek.

Beschilderen

Na het bakken werden de patacons met de hand beschilderd, waarbij vooral de kleuren rood, bruin, geel, groen en zwart in trek waren. Hiervoor gebruikte men waterverf vermengd met Arabische gom.

In de 16de-17de eeuw was het beschilderen miniem en liet men de achtergrond wit. In de 19de-20ste eeuw beschilderde men de voorzijde met witte verf, een mengsel van krijt en eiwit. In de 19de eeuw werd verfpoeder vermengd met in water opgeloste Arabische gom. Dit gaf de kleuren een glanzend effect, maar met als nadeel dat het gemakkelijk afschilferde.

Voorbeelden van deze patacons worden bewaard in het Taxandriamuseum - TRAM 41.

Tekst: Johan Van Gorp en Harry de Kok

Foto: Bram Luyts

Turnhoutse Route voor Archief en Musea

Inventaris :

Taxandriamuseum - TRAM 41 - Begijnenstraat 28, B-2300 Turnhout

Literatuur :

- A. Stroobant , Patacons uit het Dendermondse, 1992.
- W. Plaetnick , R. Van der Linden, P., Mertens., De glorie van het brood, Tielt, Lannoo, 1980.
- Schilderijen waarop patacons afgebeeld staan:
Peter Sniijders (1685-1752) - voorstelling maand januari / Jan Steen - St. Niklaasfeest.
in: F. Hoekstra, Nederlandse schilderkunst, p.45

Het object van de maand is een initiatief van TRAM 41. De objectfiche van dit of van een ander object kan steeds geraadpleegd worden op onze website (www.tram41.be, doorklikken naar Object van de Maand) Op deze website vindt u ook meer informatie over TRAM 41 en zijn verschillende componenten.

Contact: TRAM 41, Stadhuis - Erfgoedhuis, Grote markt 1, 2300 Turnhout

Tel: 00 32 (0) 14 44 33 98 • tram41@turnhout.be • www.tram41.be

v.u.: Francis Stijnen, Tielendijk 53, 2300 Turnhout, 014 44 33 11

